

Провідний центр вищої культурологічно-мистецької та бібліотечно-інформаційної освіти в Україні

До 80-річчя Харківської державної академії культури

Висвітлено історію, досягнення, проблеми і перспективи освітньої та наукової діяльності Харківської державної академії культури — фундатора, провідного центру вищої культурологічно-мистецької і бібліотечно-інформаційної освіти, головної наукової інституції, унікального осередку поширення національних традицій культури і мистецтв в Україні та світі.

10 вересня виповнюється 80 років від дня заснування Харківської державної академії культури (ХДАК) — першого в Україні вищого навчального закладу культурологічно-мистецького та бібліотечно-інформаційного профілю, засновника мережі галузевих ВНЗ, фундатора, лідера й унікального осередку підготовки висококваліфікованих фахівців і науковців у галузі культури та мистецтв незалежної України. ХДАК готує фахівців нового типу, компетентних у своїй професійній діяльності, креативних особистостей високої культури, українських патріотів, які переймаються національною ідеєю; мають сформовану громадянську та соціальну відповідальність; сприймають і поширюють гуманістичні ідеали й моральні цінності; сприяють формуванню національного та міжнародного простору знань у галузі культури і мистецтв. Понад 40 тисяч випускників ХДАК — це українська інтелектуальна, духовна та творча еліта, гідна своєї високої місії служіння рідному народові, реалізації стратегії діалогу культур у контексті цивілізації і національних традицій. Кожен другий працівник сфери культури України — це вихованець академії. Серед випускників — понад 300 громадян із 25 країн Європи, Азії, Африки й Америки, які нині очолюють департаменти та національні заклади культури.

Більше тисячі вихованців ХДАК удостоєні урядових нагород, двоє — Г. Балицький та І. Філіповський — звання Героя Радянського Союзу. Близько 80 — мають державні почесні звання, серед яких — народні артисти України А. Мамченко, Д. Остапенко, В. Рожок; заслужені артисти України М. Рачинський, В. Плескунов, Т. Толейчук, О. Сокол, Ф. Лостовський, С. Орлова, В. Цицирев та ін.; заслужені діячі мистецтв України: В. Шейко, Є. Бортник, В. Ірха, Ф. Чемеровський, Ю. Старченко, В. Білецька, Л. Корольова та ін.; заслужені працівники культури України: Н. Кушнаренко, О. Літвінов, Є. Тамм, Р. Целінський, В. Хільченко, Т. Семистяга, Л. Незнамова, В. Ракитянська, В. Ярошик, В. Загуменна та ін. [1].

Історія створення ХДАК пов'язана з бібліотечною освітою. Бібліотечний підрозділ спочатку існував у складі Харківського інституту народної освіти (ХІНО). Постановою Раднаркомом УСРР (13 вересня 1925 р.) у ХІНО 1 листопада 1925 р. було відкрито факультет політичної освіти з міським і сільським відділами. У структурі факультету передбачалися книжково-бібліотечна та музейна секції, які й розпочали навчання кадрів. Улітку 1927 р. створено біб-

ліотечне відділення, яке здійснювало підготовку організаторів бібліотечної роботи та кваліфікованих бібліотекарів. 20 травня 1929 р. колегія Наркомосвіти, а 10 вересня цього ж року Раднарком УСРР прийняли рішення про заснування на базі факультету політичної освіти ХІНО самостійного ВНЗ — Харківського інституту політичної освіти (ХІПО), у структурі якого було бібліотечне відділення. Саме 10 вересня 1929 р. прийнято вважати офіційною датою створення Харківської державної академії культури. У серпні 1930 р. ХІПО перейменованій на Харківський інститут комуністичної освіти (ХІКО), а в 1931 р. — у Всеукраїнський інститут комуністичної освіти (ВУІКО), у структурі якого створено бібліотечний факультет. Згодом, 24 січня 1934 р., Наркомосвіти видав наказ № 45 про підготовку в Україні бібліотечних кадрів без відриву від виробництва. У ВУІКО, окрім денного (615 осіб), почав функціонувати вечірній бібліотечний факультет (203 особи). Цього самого ж року запроваджена диференційована підготовка бібліотечних кадрів для наукових, масових і дитячих бібліотек [5].

Через значне зростання попиту на бібліотечних фахівців вищої кваліфікації в Україні постановою ЦВК СРСР "Про бібліотечну справу в СРСР" від 27 березня 1934 р. у 1934/1935 навчальному році передбачалося збільшити контингент студентів ВУІКО до 300 осіб та поліпшити матеріальне становище інституту. Згідно з наказом Наркомосу УСРР "Про курсову підготовку і перепідготовку бібліотечних кадрів" від 23 червня 1934 р., ВУІКО мав здійснювати перепідготовку завідувачів районних бібліотек з набором 100 осіб на двомісячні курси. Перед бібліотечним факультетом ВУІКО вперше ставиться завдання підвищення кваліфікації викладачів бібліотечних дисциплін технікумів через організацію дводекадного семінару.

На виконання наказу Наркомосу УСРР від 5 липня 1934 р. з метою підготовки висококваліфікованих кадрів для дитячих бібліотек та перепідготовки тих, які вже працюють, у 1934/1935 навчальному році при денному бібліотечному факультеті ВУІКО створено відділ підготовки працівників дитячих бібліотек (набір — 50 осіб), а на вечірньому — групу працівників дитячих бібліотек (30 осіб).

26 липня 1934 р. ВУЦВК і Раднарком УСРР прийняли постанову "Про роботу масових бібліотек", у якій зазначалося: "а) набір для бібліотечного факультету ВУІКО на 1934/35 навч. р. здійснювати в кількості 500 осіб (із них 100 на вечірній); б) створити в 1935 р. бібліотечний інститут, опрацювати його структуру, забезпечити високоякісними кадрами і відповідними асигнуваннями". На виконання цієї постанови Наркомос УСРР 1 липня 1935 р. видав наказ про реорганізацію ВУІКО в Український бібліотечний інститут [5; 8].

1935—1964 рр. — важливий період в історії вищої бібліотечної освіти в Україні, період тридцятилітнього існування самостійного бібліотечного інституту, спочатку Українського бібліотечного інституту (УБІ), а згодом Харківського державного бібліотечного інституту (ХДБІ). Зважаючи на гостру потребу України в наукових фахівцях бібліотечного профілю, ще восени 1931 р. у ВУІКО створено аспірантуру при кафедрі бібліотекознавства. Наприкінці 30-х рр. постала необхідність відновити її роботу. Наказом Наркомосу УСРР від 7 грудня 1938 р. "Про бібліотекознавчу аспірантуру" при УБІ створено аспірантуру з наукової спеціальності "Бібліотекознавство", а при Книжковій палаті УСРР у Харкові — зі спеціальності "Бібліографія". Було визначено контингент прийому в 1938 р. до аспірантури УБІ та Книжкової палати — по 3 аспіранти. Таким чином, в УБІ була започаткована систематична підготовка

бібліотекознавців для України, чому сприяла активна наукова діяльність викладачів інституту [5; 7; 8].

3 серпня 1939 р. УБІ перейменовано на Харківський державний бібліотечний інститут (ХДБІ). Запроваджено систематичну підготовку кадрів без відриву від виробництва через заочне та вечірнє навчання. Здійснювалася диференційована підготовка бібліотечних фахівців для наукових, масових, дитячих і юнацьких бібліотек, а також бібліографів. У ХДБІ функціонували три факультети — бібліотекознавства, бібліографії, дитячих та юнацьких бібліотек, аспірантура, друкувалися "Вчені записки ХДБІ". Існували заочне відділення, філії в Києві й Одесі.

Після війни діяльність ХДБІ поновлено спеціальною постановою Ради Міністрів УРСР "Про відновлення Державного бібліотечного інституту в м. Харкові" від 26 травня 1947 р. ХДБІ розпочав свою роботу з 1 червня 1947 р. у складі трьох денних факультетів: бібліотекознавства; бібліографії; дитячих та юнацьких бібліотек. Відновлено навчання на заочному відділенні. Першим проректором заочного відділення стала випускниця ХДБІ 1946 р. Л. Жаворонкова, яка працювала на цій посаді з 1957 по 1975 рр., поєднуючи її з плідною викладацькою діяльністю на кафедрі бібліографії.

У 50—60-ті рр. XX ст. зросла потреба в підготовці культурно-освітніх працівників, яка розпочалася у ВНЗ у 1954/1955 навчальному році. Розширення і поглиблення культурологічного змісту роботи інституту стали підрунтям для його реорганізації в листопаді 1964 р. у Харківський державний інститут культури [6; 7; 8; 9].

У наступні роки інститут зазнає суттєвих трансформаційних змін: від вищого навчального закладу, що готував фахівців для бібліотек і клубних установ, кадри для художньої самодіяльності, до вищого навчального закладу, який здійснює підготовку фахівців не лише для культурологічної, соціально-комунікативної сфер, а й для нових форм культури, просвітників, носіїв і трансляторів культурного надбання, високих морально-естетичних якостей людини. 8 червня 1998 р. постановою Кабінету Міністрів України за № 818 на базі ліквідованого Харківського державного інституту культури створено Харківську державну академію культури [7].

В академії працювали відомі діячі культури і мистецтва: народні артисти України В. Лукашев, Д. Остапенко, О. Літвінов, В. Палкін, заслужені артисти України і Росії М. Терещенко, С. Кошачевський, В. Сухарєва, В. Цветков, заслужені діячі мистецтв Л. Скибневський, Є. Стунгуров, Є. Конопльова, Я. Скибинський, В. Айзенштадт, І. Польський, М. Ентін, заслужений працівник культури України Є. Тамм та ін.

Сотні викладачів і студентів академії є лауреатами й дипломантами міжнародних, всеукраїнських і регіональних наукових та мистецьких конференцій, олімпіад, конкурсів, фестивалів, оглядів. Лише серед випускників кафедр народної хореографії, народних інструментів, бальної хореографії, хорознавства та хорового диригування, інструментів духового та естрадного оркестрів близько тисячі стали лауреатами і дипломантами конкурсів, фестивалів, вернісажів.

Академія нині — це сучасний вищий навчальний заклад світового університетського рівня, лідер вищої бібліотечно-інформаційної, мистецько-культурологічної, музеєзнавчо-документологічної освіти в Україні; центр фундаментальних наукових досліджень у галузі культурології, книгознавства, бібліотекознавства, бібліографознавства, документології, соціальних комунікацій, мистецтвознавства, музеєзнавства та пам'яткознавства; провідний навчально-методичний та унікальний культурно-мистецький осередок України, відомий своїми значними освітянськими, науковими і творчими здобутками далеко за її межами, у країнах близького та далекого зарубіжжя. Академія є гарантом збереження та подальшого примноження багатих національних традицій вищої школи у сфері культури та мистецтва; провідником її високих ідеалів; важливою складовою вищої освіти України; сполучною ланкою українського, європейського і світового освітнього та наукового простору [1; 2; 3; 4; 7; 9].

Нині ХДАК має сучасну організаційно-управлінську інфраструктуру, основу якої становлять 10 факультетів, зокрема факультети культурології, бібліотекознавства та інформатики, театрального мистецтва, кіно-, телемистецтва, хо-

реографічного мистецтва, музичного мистецтва, документознавства та інформаційної діяльності, менеджменту, довузівської підготовки та післядипломної освіти, факультет роботи з іноземними громадянами, а також 29 кафедр, на яких працюють 236 штатних викладачів, зокрема 8 академіків галузевих академій, майже 50 докторів наук, професорів, народних та заслужених артистів України, заслужених діячів мистецтв і працівників культури, 129 кандидатів наук, доцентів. Серед них такі відомі українські вчені, доктори наук, професори, як: В. Шейко, Н. Кушнарєнко, А. Рижанова, Г. Асєєв, І. Давидова, М. Дяченко, І. Зборовець, В. Ільганасєва, Ю. Лошков, В. Откидач, Г. Панков, І. Польська, С. Поторашков, А. Соляник, Л. Стародубцева, О. Тортіка, Л. Філіпова, О. Чепалов, А. Щєдрін та ін. Тут працюють народні артисти України — Б. Колногузенко, К. Шаша, О. Могила; заслужені діячі мистецтв — І. Борис, Т. Большакова, С. Гордєєв, В. Ірха, В. Курисько, В. Осадча, М. Розін, О. Склєров, Ю. Чемеровський; заслужені артисти України — Л. Марков, В. Осипенко, В. Цицирев, Л. Красовська, Ю. Данильшин, Л. Кудрич, П. Кучин, О. Різник, В. Харитонова, М. Колодочка, В. Горбунов; заслужені працівники культури України — М. Дяченко, М. Каністратенко, Н. Кушнарєнко, О. Літвінов; заслужений художник України В. Грицаненко; заслужений журналіст України З. Аласанія та ін.

Суттєвим досягненням ХДАК останніх п'яти років можна вважати підвищення рівня наукового цензу науково-педагогічного складу, який на початок 2009 р. становив 73%. Загальновідомо, що в академії працює переважна більшість українських докторів і кандидатів наук із культурології, соціальних комунікацій і мистецтвознавства.

Стратегічною метою діяльності ХДАК є підготовка нового покоління якісних фахівців і науковців культурологічно-мистецького і бібліотечно-інформаційного профілів для України, здатних ефективно діяти в умовах глобалізації та сучасного інформаційного суспільства.

Серед основних стратегічних завдань ХДАК:

- модернізація освітньої діяльності; розширення спектра освітніх напрямів і спеціальностей, підготовки бакалаврів, спеціалістів і магістрів; перехід на двоступеневу систему навчання згідно з Болонською угодою;

- підвищення рівня фундаментальності освіти; упродовження в зміст і форми навчальної діяльності інноваційних підходів;

- системний і взаємопов'язаний розвиток освітньої, наукової і виховної діяльності;

- пріоритет академії в підготовці професіоналів-культурологів, книгознавців, бібліотекознавців, бібліографознавців, документознавців, менеджерів соціально-культурної діяльності, музикантів, хореографів в українському освітньому просторі; обстоювання базовості унікально-індивідуальної підготовки кадрів для мистецької галузі України;

- розширення номенклатури наукових спеціальностей, підвищення якості й ефективності функціонування аспірантури і докторантури, підготовка кандидатів і докторів наук для сфери культури і мистецтв України;

- зміцнення позицій ХДАК як ініціатора, фундатора, провідного наукового центру з розроблення фундаментальних і прикладних досліджень наукових галузей "культурологія" і "соціальні комунікації"; центру продукування нових ідей; обґрунтування теоретично-методологічних підвалин культурології, музичного мистецтва та соціальних комунікацій;

- налагодження тісних корпоративних зв'язків з профільними організаціями, установами, підприємствами, ВНЗ України I—II та III—IV рівнів акредитації відповідного профілю: всеукраїнського, регіонального і місцевого масштабів;

- активна міжнародна діяльність, органічне входження ХДАК до європейського та світового освітнього і наукового простору, сприйняття й успішна реалізація ідей Болонської декларації;

- органічне поєднання в навчальній, науковій і виховній діяльності кращих національних традицій і базових

принципів світових освітніх систем: навчання упродовж усього життя; трансгранична освіта; індивідуалізація, інновація, інформатизація навчання і наукової діяльності; участь у національних і світових проєктах як рівноправного суб'єкта вищої освіти в галузі культури і мистецтв.

Нині академія здійснює підготовку кадрів вищої кваліфікації за трьома освітньо-кваліфікаційними рівнями — бакалавр, спеціаліст і магістр; чотири галузями знань — "культура", "мистецтво", "педагогічна освіта", "менеджмент" та одинадцятьма напрямками підготовки або спеціальностями за денною і заочною формами навчання. Так, набір студентів на 2009/2010 навчальний рік в академії здійснювався за такими освітніми напрямами і спеціалізаціями: "*Музейна справа та охорона пам'яток історії та культури*"; "*Культурологія*" (спеціалізація: історія та теорія культури, етнокультурологія); "*Менеджмент соціокультурної діяльності*" (спеціалізація: менеджмент міжнародного туризму, менеджмент реклами, менеджмент зв'язків з громадськістю); "*Менеджмент*" (спеціалізація менеджмент та економіка соціально-культурної сфери); "*Соціальна педагогіка*" (спеціалізація: організація соціально-виховної діяльності в поза-шкільних закладах та оздоровчих таборах, освітньо-дозвілєва діяльність, соціально-психологічна реабілітація); "*Книгознавство, бібліотекознавство і бібліографія*" (спеціалізація: бібліотекознавство та інформаційна діяльність, бібліографія, книгознавство та інформаційна діяльність, бібліографознавство та інформаційна діяльність); "*Документознавство та інформаційна діяльність*" (спеціалізація: документно-інформаційне забезпечення органів управління, архівознавство та інформаційне забезпечення архівних установ, міжнародні інформаційні системи і мережі); "*Музичне мистецтво*" (спеціалізація: оркестрові духові та ударні інструменти, народний спів, народні інструменти, хорове диригування, музичне мистецтво естради, естрадний спів); "*Театральне мистецтво*" (спеціалізація: режисура естради та масових свят, режисура драматичного театру, акторське мистецтво драматичного театру та кіно); "*Кіно-, телемистецтво*" (спеціалізація: режисура телебачення, телерепортерство, оператор телебачення); "*Хореографія*" (спеціалізація: народна хореографія, сучасна хореографія, бална хореографія).

Серед основних стратегічних здобутків освітньої діяльності ХДАК останніх років слід відзначити:

- підписання академією Великої хартії університетів (м. Болонья) (2005);

- участь у підготовці та корегуванні загальнодержавних законодавчих і нормативно-правових актів, зокрема нових варіантів законів України "Про вищу освіту", "Про бібліотеки і бібліотечну справу", Державного класифікатора професій, Положення про акредитацію вищих навчальних закладів. Варто зазначити, що значна частина цих пропозицій була врахована при підготовці проєктів відповідних документів;

- суттєве розширення номенклатури галузей знань, напрямів (спеціальностей) і спеціалізацій, за якими здійснюється підготовка кадрів у ХДАК;

- удосконалення змісту та подальше поліпшення якості навчально-виховного процесу;

- інтеграція вітчизняної освіти до європейського освітнього простору в контексті Болонської декларації.

Головними тактичними досягненнями в освітній галузі є:

- здійснення в установленому порядку ліцензування й акредитації основних освітніх напрямів підготовки: бакалаврів, спеціалістів, магістрів;

- завершення розроблення основних нормативних документів — навчальних планів, програм за вимогами кредитно-модульної системи;

- подальше впровадження тестових форм поточного та підсумкового контролю, іспитів у письмовій формі;

- наповнення реальним змістом модульної системи навчання і модульного контролю, що підвищило навчальну активність студентів, стимулювало їхню самостійну роботу;

- узгодження вимог державної атестації студентів із визначеними ОКХ знаннями, уміннями, навичками, які

повинні здобути та набути фахівці відповідних освітньо-кваліфікаційних рівнів;

- подальша оптимізація навчальної структури ХДАК — створення трьох нових факультетів: менеджменту, театрального мистецтва, кіно-, телемистецтва, окремої випускової кафедри музеєзнавства і пам'яткознавства.

ХДАК — центр фундаментальних наукових досліджень у галузі культурології, мистецтвознавства та теорії соціальних комунікацій, осередок кращих наукових шкіл означеного профілю.

Найважливіші здобутки науково-дослідницької діяльності ХДАК останніх п'яти років:

- утвердження ХДАК як провідного ВНЗ в Україні з двох основних наукових галузей — "культурологія" та "соціальні комунікації". Академія ініціювала введення в Україні нових наукових галузей до "Переліку спеціальностей, за якими проводяться захисти дисертацій на здобуття наукових ступенів кандидата і доктора наук, присудження наукових ступенів та присвоєння вчених звань", що підтримали Кабінет Міністрів України, ВАК України й більшість вищих навчальних закладів відповідного профілю;

- формування творчого колективу провідних науковців академії в складі В. Шейка, Н. Кушнарєнко, М. Дяченка, В. Ільганаєвої, М. Каністратенка, О. Кравченка, І. Давидової, С. Потрашкова, А. Соляник, Л. Стародубцевої, О. Тортіки, В. Ряполова, Л. Тишевої. Розроблено й оприлюднено перелік наукових спеціальностей, проєкти паспортів, формули спеціальностей, напрями досліджень, програми кандидатських іспитів, які високо оцінила наукова громадськість України, затверджені ВАК України та МОН України. Зокрема, з наукового напрямку "26 — культурологія" такі спеціальності: 26.00.01 — теорія та історія культури (культурологія, історичні, філософські, мистецтвознавство); 26.00.02 — світова культура і міжнародні культурні зв'язки (культурологія); 26.00.04 — українська культура (культурологія); 26.00.05 — музеєзнавство. Пам'яткознавство (мистецтвознавство, історичні науки); 26.00.06 — прикладна культурологія. Культурні практики (культурологія). З наукової галузі "27 — соціальні комунікації" — такі спеціальності: 27.00.01 — теорія та історія соціальних комунікацій; 27.00.02 — документознавство, архівознавство; 27.00.03 — книгознавство, бібліотекознавство, бібліографознавство; 27.00.04 — теорія та історія журналістики; 27.00.05 — теорія та історія видавничої справи і редагування; 27.00.06 — прикладні соціально-комунікаційні технології; 27.00.07 — соціальна інформатика;

- успішне розроблення ХДАК разом з Інститутом культурології Академії мистецтв України загальнодержавної НДР "Українська культура: історико-культурологічні виміри". Реєстрація в УкрІНТЕІ України й активне опрацювання двох загальноакадемічних НДР: "Вітчизняна та світова культура: історико-теоретичні аспекти" (державний реєстраційний номер 0109U00511) та "Документально-комунікаційні структури суспільства: інноваційні стратегії розвитку" (державний реєстраційний номер 0109U00512);

- створення в ХДАК двох докторських спеціалізованих учених рад: Д 64.807.01 за двома спеціальностями: 26.00.01 — теорія та історія культури (в галузі культурології, філософських наук та мистецтвознавства), 26.00.04 — українська культура (в галузі культурології, мистецтвознавства); Д 64.807.02 за двома спеціальностями: 27.00.01 — теорія та історія соціальних комунікацій (у галузі соціальних комунікацій), 27.00.03 — книгознавство, бібліотекознавство, бібліографознавство (в галузі соціальних комунікацій). За п'ять останніх років викладачі академії захистили 10 докторських і 47 кандидатських дисертацій;

- у ХДАК функціонують аспірантура (з 1994 р.) і докторантура (з 1996 р.). Набір у докторантуру здійснюється з чотирьох наукових спеціальностей: 26.00.01 — теорія та історія культури; 27.00.02 — документознавство. Архівознавство; 27.00.03 — книгознавство, бібліотекознавство, бібліографознавство; 17.00.03 —

музичне мистецтво. Набір в аспірантуру — з восьми наукових спеціальностей: 26.00.01 — теорія та історія культури (культурологія, історичні науки, філософські науки, мистецтвознавство); 27.00.03 — документознавство, бібліотекознавство, бібліографознавство (соціальні комунікації); 08.00.01 — економічна теорія та історія економічної думки; 13.00.05 — соціальна педагогіка; 26.00.05 — музезнавство. Пам'яткознавство (історичні науки, мистецтвознавство); 17.00.02 — театральне мистецтво (мистецтвознавство); 17.00.03 — музичне мистецтво (мистецтвознавство);

- в академії діють понад десять відомих наукових шкіл. Лідерами наукових шкіл ХДАК нині є відомі вчені, доктори і кандидати наук. Серед них: В. Шейко, М. Дяченко, Н. Кушнарченко, А. Рижанова, Г. Асєєв, А. Соляник, Л. Філіпова, В. Ільганаєва, Л. Стародубцева, І. Польська, І. Давидова, Ю. Лошкова, М. Каністратенко, А. Житницький, В. Осадча, І. Гулеско та ін. Саме вони є найрезультативнішими в підготовці докторів і кандидатів наук відповідного профілю для України;

- в академії ефективно працюють СНТО, рада молодих учених ХДАК під керівництвом кандидатів наук, доцентів В. Шкуркіної, С. Сищенко, Т. Булаха та ін., яка координує діяльність студентських кафедральних і факультетських науково-творчих товариств, проводить серії науково-методичних семінарів для студентів і молодих науковців, організовує наукові конференції, "круглі столи", дискусійні клуби тощо;

- академія є засновником двох наукових збірників "Культура України" та "Вісник Харківської державної академії культури", затверджених ВАК України як фахові з культурології, мистецтвознавства, соціальних комунікацій, педагогічних, історичних, філософських наук;

- щороку викладачі, докторанти, аспіранти і студенти академії публікують понад 700 монографій, підручників, навчальних посібників з грифом МОН України і Міністерства культури та туризму України, навчально-методичних матеріалів, статей, тез доповідей. Більша частина публікацій представників академії здійснюється за участю творчого колективу редакційно-видавничого відділу ХДАК, який, за поданням ректорату академії, Державним комітетом телебачення та радіомовлення України у 2008 р. було внесено до Державного реєстру видавців, виготівників і розповсюджувачів видавничої продукції. Слід підкреслити, що всі видання ХДАК — безплатні. Це можна розглядати як своєрідний акт меценатства, спонсорства, підтримки талановитих учених-корифеїв і перспективних молодих українських науковців у галузі культурології, мистецтвознавства, соціальних комунікацій, філософських, історичних і педагогічних наук;

- на базі ХДАК в останні роки проведено понад 100 наукових, науково-практичних конференцій міжнародного, всеукраїнського і регіонального рівнів, науково-методичних семінарів, "круглих столів", конкурсів, фестивалів, які високо оцінила українська і світова професійна громадськість. Серед них: щорічна всеукраїнська конференція молодих учених "Культура та інформаційне суспільство XXI століття", яка надає можливість вільного спілкування й обміну новими науковими ідеями молодим науковцям з України, Росії, Білорусі, США, Німеччини, Австрії, Франції, Фінляндії й інших країн Європи, а також знакові міжнародні наукові конференції, які високо оцінило вітчизняне і міжнародне професійне співтовариство, а саме: "Освіта, культура та мистецтво в добу цивілізаційної глобалізації", "Харків у контексті світової музичної культури", "Наука і соціальні проблеми суспільства: освіта, культура, духовність", "Соціальні комунікації в стратегіях формування суспільства знань", "Голодомор 1932—1933 років в Україні: злочин проти нації", "Австрійська музична культура на перехресті епох і традицій", "Лесь Курбас — Людина театру", "Нові інформаційні технології в освіті" та ін. ХДАК ініціювала й успішно проводить упродовж останніх років всеукраїнський фестиваль молодих виконавців "Слобожанський вернісаж".

Викладачі академії розробили понад 300 навчальних програм та науково-методичних матеріалів для студентів вищих навчальних закладів України I—II та III—IV рівнів акредитації, більшість із яких є авторськими, відповідають кращим зразкам вітчизняної і світової школи.

Лише за останнє п'ятиріччя (2004—2008) викладачами, співробітниками і студентами ХДАК опубліковано близько чотирьох тисяч праць. Провідні викладачі академії підготували та видали з грифом МОН України та Міністерства культури і туризму України 72 підручники та навчальні посібники і 31 наукову монографію. Зокрема, монографії: "Формування основ культурології в добу цивілізаційної глобалізації (друга половина XIX — початок XXI ст.)" (2005), "Еволюція художніх і літературних об'єднань України: історико-культурологічний вимір" Г. Романенко, В. Шейка (2008), "Філософські виміри культури" М. Дяченко (2007), "Генеза та становлення диригентського виконавства в Україні" Ю. Лошкова (2007), "Межі видимого. Становлення візуального мистецтва" З. Алфьорової (2008), "Еволюція бібліотечного фондоведення" Ю. Столярова, Н. Кушнарченко, А. Соляник (2007), "Система документопостачання бібліотечних фондів: закономірності розвитку" А. Соляник (2005), "Рок-музика і світовий художній процес" В. Откидача (2005) та ін.; підручники та навчальні посібники: "Історія світової культури" В. Шейка (2006), "Історія української культури" В. Шейка, Л. Тишевської (2006), "Концертні твори для баяна А. Гайденка" Т. Большакової (2007), "Організація та методика науково-дослідницької діяльності" В. Шейка, Н. Кушнарченко (1997—2007), "Документоведення" Н. Кушнарченко (1997—2008), "Наукова обробка документів" Н. Кушнарченко, В. Удалової (2002—2006), "Бібліотечне краєзнавство" Н. Кушнарченко (2007), "Електронний документооборот" Г. Асєєва (2007), "Соціальна психологія для менеджерів" А. Большакової (2004), "Бібліотечно-інформаційне виробство" І. Давидової (2008), "Драматургія масових театралізованих заходів" А. Житницького (2007), "Методологічні проблеми культурології" Л. Стародубцевої (2005), "Формування професійного виконавства на духових інструментах" А. Гладких (2008) та ін.

Авторитетні професори, доктори наук входять до складу всеукраїнських наукових і науково-методичних комісій, журі тощо. Так, В. Шейко — член президії Державної акредитаційної комісії України, голова експертної комісії ВАК України з культурології та мистецтвознавства, Л. Стародубцева, І. Польська — члени цієї комісії; В. Ільганаєва — член експертної комісії ВАК України з соціальних комунікацій; Н. Кушнарченко — член Державної акредитаційної комісії України; В. Шейко, М. Каністратенко, Н. Кушнарченко, А. Соляник, Л. Філіпова, Г. Асєєв, О. Кравченко та ін. є членами науково-методичних комісій МОН і експертами МОН України з ліцензування та акредитації з освітніх напрямів "культура", "мистецтво", "соціальна педагогіка", "менеджмент", "туризм" тощо.

ХДАК — культурно-мистецький центр, значна частина викладачів і студентів якого є організаторами й учасниками найрізноманітніших культурно-мистецьких акцій. Зокрема, академія ініціювала проведення на своїй базі постійно діючого всеукраїнського фестивалю "Слобожанський вернісаж", нині вже втретє проведено цей престижний мистецький форум, у якому взяли участь понад 600 молодих талановитих митців з усіх регіонів України. За останні роки більше 300 студентів академії отримали звання лауреатів, дипломантів і призерів міжнародних, всеукраїнських та регіональних мистецьких конкурсів і фестивалів. Так, студентський театр народного танцю "Заповіт", який успішно функціонує з 1990 року, неодноразово виборював Гран-прі, ставав лауреатом міжнародних конкурсів і фестивалів у Бельгії, США, Іспанії, Португалії, Росії й інших країнах світу; студентський театр естрадного співу "СТЕП" — лауреат численних міжнародних всеукраїнських і регіональних фестивалів та конкурсів естрадної пісні; академічний хор студентів неодноразово виступав на сцені Національної філар-

монії України, ставав лауреатом і дипломантом престижних конкурсів та фестивалів державного й міжнародного рівнів тощо.

Академія — дійсний член Міжнародної федерації бібліотечних асоціацій та установ (ІФЛА), Організації Європейської співдружності в галузі бібліотечно-інформаційної освіти (БОБКАТССС), Європейської асоціації бібліотечно-інформаційної освіти та наукових досліджень (ЕВКЛІД). Вона має широкі навчальні й наукові зв'язки з Університетом Роберта Гордона (Велика Британія), Університетом штату Іллінойс (США), Вищою Королівською школою бібліотекознавства (Данія), Амстердамським університетом і Вищою політехнічною школою (Нідерланди), Вищою школою бібліотекознавства та інформатики й Українським Вільним Університетом (Німеччина), Харбінським університетом і Харбінським інститутом просвіти (Китай), Вищою гуманітарно-економічною школою (Польща). Згідно з укладеними угодами, академія здійснює міжнародний обмін викладачами, науковцями, студентами, надає можливість своїм студентам продовжувати навчання за кордоном. З ініціативи Асоціації Університетів Європи та Болонського університету 16 вересня 2005 р. академія підписала Велику Хартію університетів, приєднавшись до світової університетської спільноти.

Матеріально-технічне забезпечення навчально-наукової діяльності відповідає сучасним вимогам вищої школи. П'ять навчальних корпусів академії, розташованих в історичному центрі міста, повністю задовольняють потреби навчально-виховного процесу. До послуг студентів бібліотека, у книжковому фонді якої понад 300 тис. примірників навчальної, наукової, довідкової та художньої літератури, зокрема унікальна колекція стародруків і рідкісних видань, що налічує 1017 одиниць зберігання; 12 навчальних комп'ютерних класів, об'єднаних у локальну мережу з виходом до Інтернету, музичні кабінети, студія звукозапису, навчальний театр, телестудія, концертні зали та ін. Два сучасні гуртожитки на 640 та 600 місць дають можливість повністю задовольнити потребу студентів денної форми навчання та надавати місця для проживання студентам заочної форми навчання на період заліково-екзаменаційних сесій.

За значний внесок у розвиток української культури, мистецтва, підготовку висококваліфікованих фахівців академія була нагороджена в 1979 р. Почесною грамотою Президії Верховної Ради УРСР, у 1999 р. — Почесною грамотою Кабінету Міністрів України, а у 2004 р. — Почесною грамотою Верховної Ради України і Золотою медаллю Академії мистецтв України.

Отже, 80-річний історичний шлях Академії культури свідчить про її унікальність, феноменальну особливість конгломеративного поєднання гуманітарно-інформаційної та мистецько-культурологічної освіти, що дало їй змогу стати не тільки провідним навчальним, а й соціально-культурним центром, відомим не лише в Україні, а й далеко за її межами.

Список використаної літератури

1. *Віват, Академіє! : дайджест* / Харків. держ. акад. культури. — Х. : ХДАК, 2004 — [Вип. 1] (1999) / [уклад.: Л. П. Семененко, С. В. Євсеєнко; наук. ред. Л. П. Семененко]. — 2004. — 214 с. Вип. 2, ч. 1 : (1999—2000) / [уклад.: Л. П. Семененко, С. В. Євсеєнко; наук. ред. Л. П. Семененко]. — 2004. — 185 с. Вип. 2, ч. 2 : (2001—2003) / [уклад.: Л. П. Семененко, С. В. Євсеєнко; наук. ред. Л. П. Семененко]. — 2004. — 168 с.
2. *Друковані праці викладачів та співробітників Харківської державної академії культури (1947—1998)*. [У 2 ч.]. Ч. 1. Бібліографічний покажчик / Харків. держ. акад. культури; [уклад.: С. В. Євсеєнко, О. М. Онуфрієва, Т. С. Раскіна, С. В. Рудім, Т. О. Шикаленко; ред.: І. О. Вовченко, В. К. Удалова, І. М. Фоменко]. — Х. : ХДАК, 2000. — 398 с.
3. *Друковані праці викладачів та співробітників Харківської державної академії культури (1947—1998)*. У 2 ч. Ч. 2. Бібліографічний покажчик. / Харків. держ. акад. культури; [уклад.: С. В. Євсеєнко, Г. М. Лях, О. М. Онуфрієва, Т. С. Раскіна; ред.: В. К. Удалова, І. М. Фоменко]. — Х. : ХДАК, 2004. — 110 с.
4. *Друковані праці викладачів та співробітників Харківської державної академії культури (1999—2003)* : бібліогр. покажч. / Харків. держ. акад. культури; [уклад.: С. В. Євсеєнко, Г. М. Лях, О. М. Онуфрієва, Т. О. Шикаленко; ред. Л. П. Семененко]. — Х. : ХДАК, 2004. — 190 с.
5. *Книга и книжное дело в Украинской ССР : сб. документов и материалов, 1917—1941* / АН УССР, Центр. науч. б-ка, Кн. палата УССР им. И. Федорова. — К. : Наук. думка, 1985. — 477 с.
6. *Книга и книжное дело в Украинской ССР : сб. документов и материалов, 1941—1984* / АН УССР, Центр. науч. б-ка, Кн. палата УССР им. И. Федорова. — К. : Наук. думка, 1986. — 564 с.
7. *Харківська державна академія культури : до 75-річчя з дня заснування* : [монографія] / В. М. Шейко, М. В. Дяченко, Н. М. Кушнарченко, М. М. Каністратенко. — Х. : ХДАК, 2004. — 296 с.
8. *Харьковский государственный институт культуры. 1929—1979* : монография / под ред. А. Л. Оприщенко. — Х. : Вища шк., 1979. — 72 с.
9. *Шейко В.* Харківська вища школа бібліотечно-інформаційної та книгознавчої освіти в контексті історії та сьогодення / Василь Шейко, Наталія Кушнарченко // Вісн. Кн. палати. — 2004. — № 7. — С. 29—33.

Василь Шейко, доктор історичних наук, професор, ректор Харківської державної академії культури, член-кореспондент Академії мистецтв України, заслужений діяч мистецтв України, дійсний член Міжнародної академії інформатизації при ООН

Микола Каністратенко, кандидат історичних наук, професор, перший проректор Харківської державної академії культури, заслужений працівник культури України

Наталія Кушнарченко, доктор педагогічних наук, професор, проректор з наукової роботи Харківської державної академії культури, заслужений працівник культури України, дійсний член Міжнародної академії інформатизації при ООН